

Ваньчик Ю.А.

*кандидат юридичних наук, викладач,
факультет № 3,
Національна академія внутрішніх справ*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція – загальна назва злочинних дій у сфері державного управління, політики, що полягають у використанні державними посадовими особами, політичними і громадськими діячами довірених їм прав і владних повноважень з метою реалізації вузькокорпоративних (кланових) інтересів, а також власного збагачення. Корупція не є самостійним складом злочину. Складовими Корупції можуть бути хабарництво, зловживання службовим становищем, надання спеціальних послуг, протекціонізм у просуванні тих чи інших проектів, тіньове фінансування громадсько-політичних проектів, кадровий лобізм на засадах особистої чи корпоративної відданості, непрозоре кредитування, привілейований доступ до матеріальних і сировинних ресурсів тощо.

Вкрай актуальною є ця проблема для України, в якій рівень корупції та неефективність діючої системи запобігання й протидії корупції свідчать про наявність цілої системи суспільних практик. Фактично можна стверджувати, що сьогодні корупційний фактор є нормою та складовою частиною політики, економіки та громадського життя України. Відповідно нагальною потребою є створення ефективної та дієвої системи запобігання та протидії корупції на всіх рівнях.

В Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» антикорупційна реформа визначена як одна з пріоритетних поряд з реформою системи національної безпеки і оборони, судовою реформою та реформою правоохоронної системи, децентралізацією та реформою державного управління. Перші кроки у даному напрямку зроблені, зокрема, відбувається процес формування Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства України з питань запобігання корупції, оптимізація діючого законодавства тощо.

Ефективне запобігання та протидія корупції значною мірою залежить від того, наскільки глибоко пізнані теоретичні аспекти цієї проблеми – природа самого явища корупції.

На думку Є.В. Невмержицького корупцію він визначає як в першу чергу, соціально-політичне явище, головною особливістю якого є використання посадовими особами законодавчої, виконавчої та судової влади, а також громадських об'єднань, установ і організацій господарського управління всіх форм власності свого службового становища для одержання матеріальних цінностей, послуг чи пільг для себе або третіх осіб [1, с. 44]. При цьому дослідник слушно наголошує,

що корупція охоплює економіку, політику, культуру, етику, мораль, усю соціальну сферу, тобто за своєю сутністю це багатоскладове соціально-політичне явище, важливою ознакою якого є обумовлена цими обставинами поведінка суб'єкта правопорушення [2, с. 362].

На думку відомого спеціаліста у цій сфері М.І. Мельника, корупцію можна розглядати як «різновид соціальної корозії, яка роз'їдає і руйнує органи державної влади, державу та суспільство в цілому. В її основі лежать такі вікові традиції взаємодії в суспільстві, як «послуга за послугу», *do ut des* («даю, щоб ти дав»)» [3, с. 34]. У своїх роботах він визначає корупцією як соціальне явище, яке охоплює всю сукупність корупційних діянь, пов'язаних із неправомірним використанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, наданої їм влади, службових повноважень, відповідних можливостей з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших корупційних правопорушень, у тому числі тих, які створюють умови для вчинення корупційних діянь чи є приховуванням їх або потуранням їм [4; 2].

Особливу роль у числі складових, що можуть забезпечити успішну антикорупційну діяльність, відіграє наявність належного законодавства.

Сутність антикорупційного законодавства полягає у тому, щоб: 1) обмежити, нейтралізувати чи усунути фактори корупції, запобігти конфлікту інтересів (особистих і службових), нормативно визначити рамки правової і етичної поведінки суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, зробити вчинення корупційних правопорушень справою невігідною і ризикованою, а врешті-решт досягти того, щоб така особа чесно і сумлінно виконувала свої службові обов'язки; 2) чітко визначити ознаки корупційних правопорушень, передбачені адекватні заходи відповідальності та їх вчинення, належним чином врегулювати діяльність органів державної влади та їх окремих підрозділів, які безпосередньо протидіють корупції.

Аналіз чинного законодавства України показує, що нормативну основу протидії корупції становлять близько 100 правових актів, які тією чи іншою мірою присвячені вирішенню проблем протидії корупції.

Чинне антикорупційне законодавство України залежно від його спрямування і предмета регулювання умовно можна поділити на три групи: 1) нормативно-правові акти, які передбачають положення щодо загально соціального та спеціально-кримінологічного запобігання корупції; 2) нормативно-правові акти, які визначають ознаки корупційних правопорушень і встановлюють за них відповідальність; 3) нормативно-правові акти, які регулюють діяльність державних органів та їх окремих підрозділів щодо безпосередньої правоохоронної діяльності у сфері протидії корупції, її координації, здійснення контролю та нагляду за нею [5].

Наприкінці 2014 року антикорупційне законодавство значно оновилося та зазнало змін.

23 жовтня 2014 року Президент України підписав ряд законів щодо боротьби з корупцією – «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про засади антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів», ухвалених Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року.

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», який набув чинності 26 січня 2015 року, передбачає створення спеціального державного правоохоронного органу, завданням якого є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які становлять загрозу національній безпеці, вчиненим вищими посадовими особами.

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», який набув чинності 26 жовтня 2014 року, передбачає визначення комплексу першочергових заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції в Україні та формування бази для антикорупційних реформ.

Закону України «Про запобігання корупції». Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Закон набув чинності 26 жовтня 2014 року та вводиться у дію з 26 квітня 2015 року. Він передбачає комплексне реформування системи протидії корупції у відповідності до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав.

На відміну від попереднього Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», новий Закон передбачає наступні нововведення:

- створюється Національне агентство з питань запобігання корупції, яке займатиметься формуванням і реалізацією державної антикорупційної політики;

- матиме місце зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів, яке здійснюється шляхом: усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації; перегляду обсягу службових повноважень особи; переведення особи на іншу посаду; звільнення особи;

- щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- Національне агентство забезпечуватиме відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених

на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства;

- Національне агентство здійснюватиме вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- змінюються обсяги відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією [6].

Наведені нововведення є значним кроком до подолання корупції. Новостворені для боротьби з корупцією органи, програми по боротьбі з корупцією у діюче законодавство зобов'язані принести свої плоди та значно знизити кількість корупційних та пов'язаних з ними правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмержицький. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.
2. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : дис. ... д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Невмержицький Є. В.; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – К., 2009. – 408 с.
3. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства / М. І. Мельник. – К. : Парлам. вид-во, 2000. – 256 с.
4. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії / М. І. Мельник. – К. : Атіка, 2001. – 304 с.
5. Запобігання та протидія проявам корупції (для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування I–VII категорії посад): [посіб.] / Братель С. Г., Василевич В. В., Золотарьова Н. І. та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 376 с.
6. Запобігання корупції: сьогодення та сучасний стан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legal.tdmu.edu.ua/protidia-korupcie>

Сарибаєва Г.М.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗВ'ЯЗОК МІЖ СИСТЕМАТИЗАЦІЄЮ ЗАКОНОДАВСТВА ТА НОРМОТВОРЧІСТЮ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Системні зміни у законодавстві України, які активно відбуваються наразі, не залишили осторонь і галузь адміністративного права. Нормативний матеріал не тільки постійно оновлюється шляхом внесення до нього змін та доповнень – з'являються і нові нормативно-правові